

Metodický návod (doporučení)

k realizaci pedagogické praxe studujících učitelství PřF Masarykovy univerzity

V průběhu akademického roku 2010/11 začal být na klinických školách, kde vykonávají předepsanou praxi studující učitelství PřF MU v Brně, experimentálně ověřován nový způsob realizace praxe. Jeho teoretickým východiskem budou pro studenty vědecké poznatky, získané absolvováním studia předmětů společného pedagogicko-psychologického základu v průběhu bakalářského studia.

Tento způsob realizace pedagogické praxe se týká studentek a studentů fakulty, kteří absolvují asistentskou a pedagogickou praxi na klinických školách.

Tímto novým pojetím praxe bude realizován požadavek zdokonalení výcviku profesních dovedností studujících učitelství na základě znalostí:

- 1) svého vědního oboru (vědních oborů)
- 2) pedagogicko-psychologických zákonitostí a poznatků.

Praxe bude vedena metodicky tak, aby studující chápali a v praxi pokusně realizovali používání těchto pedagogicko-psychologických jevů, jejichž správné zařazení do činnosti učitele a žáků podmiňuje úspěšnost a efektivitu školní edukace v matematice a přírodovědných předmětech.

Pomůckou k uvědomování si existence těchto jevů bude formulář - **Hospitační záznam** (viz dále), obsahující výčet žádoucích pedagogicko-psychologických jevů, s nimiž se mohou v budoucí praxi učitelé setkat.

Postup

1. Zadání před náslechem (výstupem)

Studující před odchodem do školy (vstupem do třídy), v níž bude výuka, obdrží od vedoucího praxe následující zadání pro sledování průběhu výuky:

- a) všichni členové skupiny dostanou stejný úkol - sledovat během náslechu (výstupu), **kteř z dále uvedených jevů byl do výuky začleněn a v jaké míře a jak (kladně či záporně) ovlivnil efektivitu práce učitele a žáků.**
Jde o jevy, uvedené v Hospitačním záznamu pod čísly 1, 2, 3, 4, 23... apod. **nebo**
- b) každý člen skupiny dostane pro splnění stejného zadání sledovat jev jiný... **nebo**
- c) celá skupina dostane za úkol sledovat společně jevy č... a navíc dostane za úkol každý člen skupiny sledovat jeden či více jevů zvlášť.

Při výběru a zadávání úkolů přihlédnou vedoucí praxe

- a) k charakteru navštěvovaného předmětu a
- b) k úrovni zkušeností studujících ze sledování průběhu výuky

2. Účast ve vyučovací hodině

Studující absolvují náslechovou hodinu. Podle potřeby si dělají v průběhu náslechu poznámky tak, aby mohli po skončení o sledovaných jevech referovat (diskutovat, je hodnotit atd.)

3. Metodicko-didaktická analýza průběhu vyučovací hodiny po její návštěvě

Vedoucí učitel praxe požádá studenty, aby:

- a) sdělili svůj názor, zda se sledované jevy ve vyučovací hodině vyskytly (jejich hodnocení – viz výše) či absentovaly, zda byly podle jejich názoru začleněny do edukace **správně a jakou měrou se podílely na efektivitě a kvalitě vzdělávání žáků**
- b) sdělili, které **jiné jevy, postupy**, skutečnosti je v průběhu hospitace **navíc** upoutaly
- c) sdělili, které skutečnosti by oni sami ve výuce realizovali **jinak a proč**.

4. Vedoucí praxe zhodnotí aktivitu studujících a věcnou správnost jejich argumentace (případně podle potřeby zadá úkol(y) pro následující praxi.

Po ukončení pedagogické praxe (na konci semestru) účastníci zhodnotí:

1. účelnost její existence v uvedené podobě
2. vyskytnuvší se klady a zápory
3. podají návrhy na
 - a) její ponechání v uvedené podobě
 - b) její konkrétní úpravy.

Z Á Z N A M

Vybraná kritéria pro sledování a psychodidaktickou analýzu vyučovací jednotky

Úkol – posoudit:

který z dále uvedených jevů byl (případně měl být) do výuky začleněn, v jaké míře, a jak (kladně či záporně) ovlivnil efektivnost práce učitele i žáků (uvedené jevy nehodnotíme zpravidla izolovaně, ale většinou ve vzájemných vztazích, podmíněnosti, prolínání)?

Označení míry výskytu jevu : 0 = žádný,á,é (nevyskytl se vůbec)
 1 = malý,á,é (vyskytl se málo)
 2 = střední (vyskytl se průměrně)
 3 = velký,á,é (vyskytl se hodně)

Názor na míru, kvalitu a oprávněnost výskytu sledovaného jevu, či jeho absenci.

Sledovaný jev	Míra výskytu 0 až 3	Příklad, posouzení (ne)správnosti, (ne)vhodnosti, aj.
		Poznámky
Sdělení cíle (cílů)	3	1 jasně, zřetelně formulovaný cíl:(kognitivní, afektivní)
Oznámení pracovního postupu	0	2 chybělo. Důvod?
Zdůvodnění účelnosti a potřeby (nového) učiva (určité činnosti)	1	3 nepřesvědčivé, formální, bylo provedeno již dříve?
Vstupní motivace (jiná)	0	4 chyběla, nebyla již potřebná?
Vyučující vytvářel podmínky pro:		
vyvolání a udržování zájmu o obsah či způsob činností		5
kvalitu vnímání		6
rozvoj paměti		7
tvorbu správných představ		8
tvorbu a strukturování pojmů		9
vyjádření vztahů mezi pojmy pomocí grafických symbolů		10
rozvoj myšlenkových procesů (abstrakce, generalizace apod.)		11
chápaní souvislostí a vztahů při osvojování nových poznatků		12
tvorbu názorných schémat		13
kritické myšlení - hodnocení výroků, řešení, pojednání aj.		14
samostatnou práci		15
kreativitu v práci žáků, rozvoj fantazie		16

aktivní dialog, čas a prostor na otázky		17
volní chování a jednání		18
tvorbu žádoucích návyků		19
udržení pozornosti (zaměřenosti, soustředění)		20
předcházení pasivity, únavě, nudě		21
Druhy učení		22
a) programované učení		
b) učení senzomotorické		
c) učení verbální		
d) učení pojmové		
e) učení vhladem a řešením problémů		
f) učení nápodobou		
g) učení sociální		
h) jiné		
Organizační formy práce s žáky		23
a) individualizovaná výuka		
b) partnerská výuka		
c) skupinová výuka		
d) frontální výuka		
e) projektová výuka		
f) televizní výuka (video)		
g) výuka s počítačem		
h) individuální výuka		
ch) jiná forma		
Výukové metody slovní		24
a) vyprávění		
b) vysvětlování		
c) přednáška		
d) diskuse		
e) dialog		
f) didaktická hra		
g) jiná		

Výukové metody dovednostně praktické 25		
a) napodobování		
b) experimentování		
c) laborování		
d) modelové úlohy		
e) produkční metody		
f) jiné		
Výukové metody názorně demonstrační 26		
a) pozorování		
b) předvádění		
c) instruktáž		
d) jiné		
Další pedagogicko-psychologické jevy ve výuce		
Princip objevování nových poznatků, heuristická metoda		27
Výuka řešením problémů		28
Výuka dramatem		29
Učení z textu (učebnice, PC aj.)		30
a) čtení s porozuměním		
b) vyhledávání hl. myšlenky, informace; osnova		
c) přepracování tématu		
e) kritika textu		
d) zpracování odpovědí na předem zadané otázky (úkoly)		
f) samostatná reprodukce		
g) diskuze o přečteném		
ch) diagnostika výsledku učení z textu		
i) zpracování referátu aj. forma		
Písemné záznamy žáků (sešit, konspekt aj.)		31
Brainstorming a brainwriting		32
Práce s chybou		33
Návaznost nového učiva na dřívější poznatky		34
Mezipředmětové vztahy, širší souvislosti		35
Strukturovaný přehled učiva (tabule, sešit aj.)		36
Aktivní opak., procvičování, kontrola porozumění učivu		37
Užití vědomostí při řešení nových úloh (aplikace)		38

Užití zpětné vazby, její hodnota pro rozvoj vědění	39
Uplatnění didaktických principů	40
Prvky a formy otevřeného učení	41
Sepětí s praxí (s životem)	42
Kultura a účelnost verbálního projevu učitele i žáků	43
Míra a vhodnost interaktivní diskuse, rozvoj jazykových a komunikačních dovedností žáků	44
Neverbální komunikace učitele	45
Průběžná motivace	46
Metodická pomoc žákům – Jak se učit?	47
Způsob povzbuzování	48
Způsoby odměňování	49
Způsoby kárání, užití trestů	50
Vznik pozitivních prožitků u žáků	51
Vytváření názorů a postojů žáků jako výsledek vyučování	52
Kontrola činností a výsledků práce žáků v hodině	53
Formy sebehodnocení žáků, spoluodpovědnost za klasifikaci	54
Způsob zkoušení, hodnocení a známkování žáků	55
Účelnost použití tabule aj. (flipchartu, interaktivní ap.)	56
Didaktická technika	57
a) auditivní technika	
b) vizuální technika	
c) audiovizuální technika	
d) počítače	
e) тренаžer	
f) žakovské soupravy	
g) použití jiné didaktické techniky	
Závěrečná kritéria pro hodnocení vyučovací jednotky	
Soulad cílů výuky s obsahem rámcového kurikula (RVP)	58
Náplň výuky vzhledem k ŠVP	59
Věcná správnost učiva	60
Členění učiva na základní a rozšiřující	61
Podněty k samostatnému studiu	62
Stimulování slabších – schopných žáků	63

